

KVALITA ŽIVOTA SENIORŮ V PARDUBICÍCH

Ivana Liedermanová

Magistrát města Pardubic, Odbor komunitních služeb

Abstract: *My contribution deals with the contemporary demographic situation of the ageing process of people in Europe, as well as in the Czech Republic. It is necessary to investigate both economical and social impact in context of individual policies and to implement them into upcoming conceptions. Within the frame of the community plan of social and related services The City of Pardubice has a conception of work with seniors that will be changing with respect to the results of the upcoming research.*

Keywords: *Seniors, process of ageing, social work, social care, community planning, life quality, demographic development.*

1. Úvod

Prodlužování lidského věku posunuje požadavek na životní standard v produktivním věku i do období, kdy se člověk postupně stává závislejším na pomoci jiné osoby. To vede k nárůstu nákladů na kompenzace narůstající závislosti na vnější pomoci a současně vede k hledání nových cest a transformaci systému sociálních služeb.

2. Demografický vývoj v Evropě

Eurostat uvádí, že v důsledku demografického vývoje se ve většině evropských zemí do roku 2040 se zvýší podíl osob ve věku 65 – 79 let na celkovém počtu obyvatel z necelých 15% v roce 2005 na zhruba 20%, u osob starších 80 let naroste z méně než 4% na přibližně 9%.

I když existují teritoriální rozdíly, jedná se o obecný trend, který může v mnoha evropských zemích vyvolat problémy. Doposud se potřebná péče byla zajišťována převážně v rámci rodinných sítí, ale v posledních letech se zejména s ohledem na vyšší zapojení žen na trhu práce, migrace za prací a nárůstu počtu jednočlenných domácností změnilý rámcové socio-ekonomické podmínky. Tento vývoj odráží i zvýšené náklady na péči. Odborníci se shodují na tom, že náklady na dlouhodobou péči z veřejných zdrojů se do roku 2050 zdvojnásobí. Nejvíce se projeví v zemích, kde v současné době je jen malá nabídka sociální péče.

Prodlužování lidského věku, přenášení požadavku na životní standard v produktivním věku i do období, kdy je člověk postupně stále závislejší na pomoci jiné osoby, a z toho vyplývající nákladnost kompenzace narůstající závislosti na vnější pomoci, vedly a nadále vedou k hledání nových cest a transformaci systému sociálních služeb.

3. Demografický vývoj v České republice

V rámci České republiky zpracoval VÚPSV pod vedením Doc. Průši „Projekci obyvatelstva České republiky do roku 2065“ (Průša, L.;2009). Tento materiál je základním východiskem pro budování všech sociálních systémů. O dopadech stárnutí populace na oblast sociálních služeb se pouze diskutuje okrajově a žádné komplexní studie, které by kvantifikovaly dopad stárnutí populace na potřebu sociálních služeb v zemi, dosud nebyly zpracovány. Zpracování prognózy je determinováno působením mnoha faktorů při současné velké obtížnosti kvantifikace působení faktorů, jako jsou změny právního stavu, filozofických koncepcí a přístupů k poskytování sociálních služeb a v neposlední řadě i vývoj

ekonomických ukazatelů. Z uvedené Projekce vyplývá mimo jiné, že podíl osob starších 65 let se bude prakticky po celé období výrazně zvyšovat (z 1556 tis. v roce 2009, resp. ze 14,8 % na 33%). Tyto údaje svědčí o tom, že počet osob, které budou v následujících letech odkázány na pomoc druhé osoby, se bude výrazně zvyšovat.

Reakcí na výše uvedené skutečnosti stárnutí obyvatelstva je zahájení činnosti meziresortní pracovní skupiny, která vznikla v rámci MPSV a jejímž úkolem je vytvořit koncepci rozvoje systému zdravotních a sociálních služeb se zaměřením na dlouhodobou péči a péči o seniory zdravotně postižené v jejich domácím přirozeném prostředí. Změna současného systému bude vyžadovat mimo jiné i vznik nových profesí jako jsou komunitní pracovníci, domácí asistenti, manažerů služeb apod. Mezi zásadní úkoly patří i vytvoření systému informovanosti a komunikace poskytovatelů služeb mezi sebou a klienty. Nový systém dlouhodobé péče by podle MPSV měl kromě lékařů, ústavů, lůžkových zařízení typu dlouhodobé péče apod. zahrnovat i fyzioterapii, ergoterapii, ambulanci pro poruchy paměti a pro kognitivní rehabilitaci, nutriční poradenství, paliativní péči, chráněné bydlení, telemonitoring a další formy odpovídající individuálním potřebám seniorů (MPSV;2010).

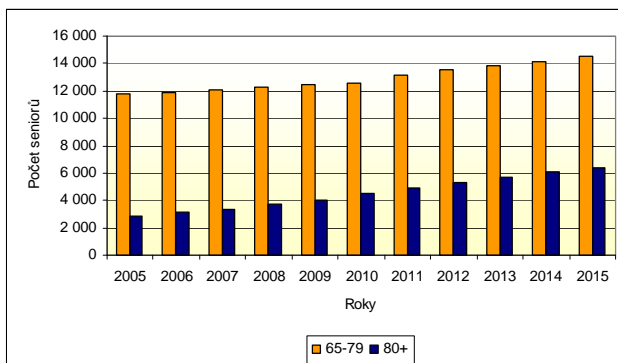
Dlouhodobá péče by měla být součástí reformy sociálních služeb. Je proto třeba, aby systém péče o seniory byl zakotven v legislativě. Důležitá je také změna celkového přístupu k seniorům, vzdělání profesionálů pečujících a o ně a reorganizace struktury služeb i odborných pracovníků.

4. Demografický vývoj v Pardubicích

Nezastupitelnou roli v systému sociálních a zdravotních služeb pro seniory mají a budou mít obce. Pro obce to znamená vycházet v jednotlivých obecních politikách z evropských i republikových politik a programů a projektovat tyto skutečnosti do svých vlastních koncepcí. Z pohledu pojetí sociální práce veřejné správy a města máme na mysli především manažeristické pojetí sociální práce (Kappl, M.; 2008). V této souvislosti objevujeme dilemata, zda jít u cílové skupiny seniorů cestou sociální kontroly nebo pomoci (Kopřiva, K.; 2006).

V současné době je stále základním koncepčním materiálem i v Pardubicích Strategický plán rozvoje města Pardubic, jehož nedílnou součástí je Komunitní plán rozvoje sociálních služeb a souvisejících služeb, který je zpracován do roku 2011 (Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubic na období 2008 – 2011;2008). V rámci komunitního plánování se pravidelně měsíčně schází 9 pracovních skupiny podle cílových skupin klientů. Na tyto jednání navazuje jednání koordinační skupiny. Jednou z neaktivnějších a nejpočetnějších skupin je skupina seniorů, která pravidelně analyzuje sociální služby poskytované seniorům na území města i další služby pro seniory. Vysoký prvek koncepčnosti její práce dokazuje i fakt, že za jeden z hlavních úkolů považuje provedení analýzy potřeb seniorů ve vztahu ke kvalitě jejich života. Na základě získaných dat bude teprve vytvořena koncepce sociálních a ostatních služeb pro seniory ve městě tak, aby byla dosažena maximální spokojenost seniorů při efektivních nákladech.

4.1. Vývoj počtu seniorů v Pardubicích v letech 2005 – 2015

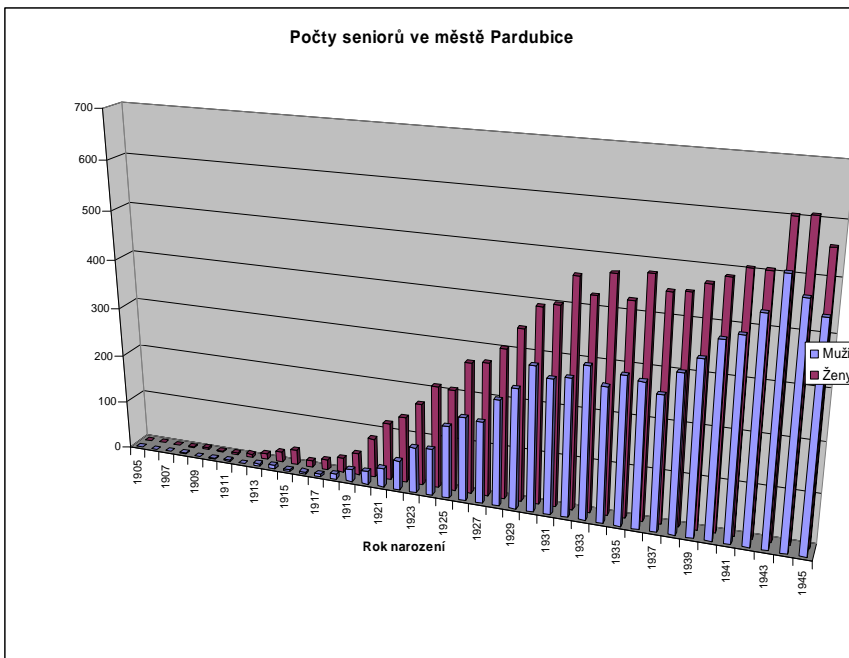
Obr. 1: Vývoj počtu seniorů v Pardubicích v letech 2005 – 2015

Zdroj: Magistrát města Pardubic, odbor komunitních služeb 2010

Vývoj počtu seniorů dle výsledků prognózy počtu obyvatel Pardubic ukazuje výše uvedený graf. Z něj je dobře patrný nárůst počtu seniorů ve věku 60 – 79 let, který by měl na konci sledovaného období více než 14 tisíc osob, tj. nárůst o 22 % hodnoty roku 2005. Mnohem závažnější je však vývoj počtu osob nad 80 let věku. Během sledovaného období se tato skupina zvýší o více než 120 % hodnoty roku 2005, tj. z původních 2 895 osob na zhruba 6 400 osob starších 80 let. Tento vývoj s sebou přinese i zvýšené nároky na sociální služby, kterých využívá zejména tato skupina seniorů, a to jak v podobě kapacity zařízení, tak i v kvalitě a rozsahu služeb.

4.2. Počet seniorů v Pardubicích 1. 1. 2010

Celkový počet obyvatel k 1. 1. 2010:	90 298 osob
Z toho seniorů nad 65 let:	16 922 osob (6 925 mužů, 9 997 žen)
Percentuální podíl seniorů:	19% (18,7%)

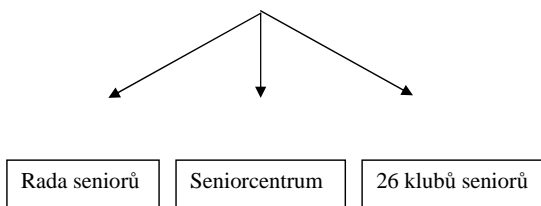
Obr. 2: Počet seniorů v Pardubicích 1. 1. 2010

Zdroj: Magistrát města Pardubic, odbor komunitních služeb 2010

Statutární město Pardubice prostřednictvím Magistrátu města Pardubic a odboru komunitních služeb zajišťuje péči o seniory v rámci Komunitního plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb. Nedílnou součástí práce se seniory a pro seniory jsou i následující aktivity města:

4.3. Práce se seniory ve městě

Práce se seniory stojí na 3 pilířích, kde první je Rada seniorů, druhý Seniorcentrum a třetí pilíř se skládá z 26 klubů seniorů.

4.3.1. Rada seniorů

Rada seniorů vznikla v roce 1999. Jedná se o poradní orgán Rady města Pardubic, který má 7 členů z řad seniorů. Členové rady jsou navrženi kluby seniorů a jmenováni Radou města Pardubic na dvouleté období. Rada Seniorů se zabývá řešením otázek z oblasti životního prostředí, dopravy, rozvoje města, bydlení, zdravotní péče, bezpečnosti, ... Rada seniorů se schází jedenkrát měsíčně.

4.3.2. Seniorcentrum

Seniorcentrum je v provozu 5 dní v týdnu a vzniklo v dubnu 1998 jako zařízení určené pro vytváření podmínek k zdravému stárnutí pardubických seniorů. Provoz Seniorcentra napomáhá akce pravidelně opakující se v týdenním, měsíčním nebo delším intervalu. Roční program Seniorcentra obsahuje 5 základních oblastí: zájmová činnost (paličkování, taneční kroužek, turistika...), péče o zdraví (jóga, cvičení pro ženy, rehabilitační cvičení, kondiční tělocvik, trénink paměti....), vzdělávání (hudební, literární bloky, jazykové kurzy, přednášky a besedy cestopisné, přírodovědné, kurzy bezpečnosti seniorů ve městě...), společenské (koncerty, společenské akce, oslavy jubilatů, posezení s harmonikou, týden akcí pro seniory Věk není překážkou...) a poradenství (bezplatná právní poradna).

V průběhu celého roku se v Seniorcentru pořádají přednášky na různá témata (zdraví, cestování, právo, atd.). Každý měsíc se vytváří měsíční program Seniorcentra, který obsahuje jednotlivé akce pravidelně opakující se v týdenním, měsíčním nebo delším intervalu. Roční program Seniorcentra obsahuje 5 základních oblastí: zájmová činnost (paličkování, taneční kroužek, turistika...), péče o zdraví (jóga, cvičení pro ženy, rehabilitační cvičení, kondiční tělocvik, trénink paměti....), vzdělávání (hudební, literární bloky, jazykové kurzy, přednášky a besedy cestopisné, přírodovědné, kurzy bezpečnosti seniorů ve městě...), společenské (koncerty, společenské akce, oslavy jubilatů, posezení s harmonikou, týden akcí pro seniory Věk není překážkou...) a poradenství (bezplatná právní poradna).

4.3.3. Kluby seniorů

Město Pardubice nabízí seniorům možnost využívat 26 klubů seniorů (970 členů). Každý klub má svého předsedu, který zajišťuje činnost klubu, dochází na pravidelné schůzky předsedů klubů, které se konají jedenkrát měsíčně. Každý klub se schází dle potřeby a to nejméně jedenkrát za měsíc, většinou i častěji. V klubech se pořádají přednášky, vycházky do okolí, návštěvy galerií, kulturních představení, posezení s harmonikou, poznávací zájezdy dle potřeb a zájmu členů.

5. Závěr

Náročné úkoly, které čekají obce, kraje i stát v souvislosti se stárnutím obyvatelstva nelze úspěšně plnit bez vysokého stupně koordinace všech a koncepcí, které budou v rámci těchto demografických změn vytvořeny. Magistrát města Pardubic bude v následujících měsících realizovat výzkum, který se bude zabývat kvalitou života seniorů v Pardubicích v kontextu zákona o sociálních službách, bude mapovat skutečné potřeby seniorů a následně zjištěné výsledky promítat do koncepce sociální práce i ostatních politik města Pardubic.

Použité zdroje:

- [1] *Globální města přátelská seniorům: Průvodce*. Praha: MPSV, 2009. 76 s. ISBN 978-80-7421-003-7
- [2] KAPPL, M. *Ericksoniánské přístupy a dilemata moci*. In Sociální práce mezi pomocí a kontrolou, 1. vydání Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 56- s. ISBN 97 –80–7041–118-6
- [3] *Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb města Pardubic na období 2008-2011*
- [4] KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. 5. vydání. Praha: Portál, 2006. 147 s. ISBN-80-7367-181-6
- [5] LISÁ, H. *Jak zajistit péči o potřebné*. In Fórum sociální politiky, 2009, č. 9, s.27-29. ISSN 1802-5854.
- [6] *Příprava na stárnutí. 2010*. [cit-2010-06-9]. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/2856>.
- [7] *Mezirezortní skupina odborníků připravuje novou koncepci systému dlouhodobé péče. 2010*. [cit. 2010-06-10] Dostupné WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8713/04052010.pdf>
- [8] PRŮŠA, L. *Odpovídají sociální služby v ČR současným evropským trendům?* In. Fórum sociální politiky, 2007. s. 2-4, ISSN 1802-5854.
- [9] PRŮŠA, L. *Projekce potřeby služeb sociální péče do roku 2025*. In Fórum sociální politiky, 2009, č. 5, s. 21-24, ISSN 1802-5854.

Kontaktní adresa:

Mgr. Ivana Liedermanová
Magistrát města Pardubic
vedoucí Odboru komunitních služeb
Pernštyňské nám. 1
530 21 Pardubice
Email. Ivana.Liedermanova@mmp.cz